

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1907, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl Maj:t angående framläggande af förslag till lag om s. k. emissionsbanker.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 88, hafva herr *E. D. W. Martin m. fl.* föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till lag angående sådana banker, som må tillåtas idka handel äfven med aktier, s. k. emissionsbanker.

Denna motion har hänvisats till lagutskottet, som efter öfverenskommelse med bankoutskottet öfverlämnat densamma till behandling af sammansatt banko- och lagutskott.

I fråga om den närmare motiveringen för motionärernas föreliggande förslag tillåter sig utskottet hänvisa till motionens innehåll. Motionens hufvudsyfte är att genom lagstiftning underlätta tillkomsten af bankinstitut af den typ, som afser bolagsgrundning och handel med aktier. Och motionärerna definiera »emissionsbank» såsom en under offentlig kontroll ställd kreditinstitution med ändamål att förmedla kapitalets tillgodogörande åt industrien icke allenast genom beredande af rörelsemedel åt redan i gång varande företag utan äfven genom medverkan vid aktiebolags grundande och vid försäljande till allmänheten af aktier i detsamma samt i öfrigt vid förmedlande af aktieköp. Efter framhållande af de fördelar, som dylika kreditanstalter anses medföra,

och af lämpligheten att äfven i Sverige genom lagstiftning bereda tillfälle till bildande af dylika, erinra motionärerna om de skäl, som för-
anledde 1901 års bankkommitté att förorda sådana bankinstitut, samt
om Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1903 års Riksdag.

Däri framlagda förslag till lag angående industriförslagsbanker
blef dock icke af Riksdagen bifallet. Såsom skäl för detta beslut an-
fördes af dåvarande sammansatta banko- och lagutskott, att den då
förebrogta utredningen ej bibringat öfvertygelse, att tiden varit inne
för den ifrågasatta lagstiftningen eller att Kungl. Maj:ts förslag i detta
afseende blifvit byggdt på riktiga och lämpliga grunder. Emellertid
blef i sammanhang härmed erkänt, att en aktieemissionsanstalt, skött
med sakkunskap och redbarhet samt ställd under offentlig kontroll,
skulle kunna vara till nytta för industrien.

Hvad som därefter särskildt föranledt frågans återupptagande synes
vara den omfattande och okontrollerade spekulatio*n* i industri- och andra
aktier, som under de senare åren förekommit i vårt land med tendens
till ständig stegring och som framkallat oro inom vida kretsar. Man
har trott, att genom en lagstiftning af den art, som nu ifrågasättes,
skola uppkomma penninginstitut, som hafva förmåga att leda denna
spekulatio*n* i en sundare riktning till följd af bättre kännedom om de
respektive företagens verkliga affärsställning.

Kan det osunda aktiejobberiet sålunda anses ytterligare framhäfva
behofvet af sådan lagstiftning, som motionärerna åsyfta, torde senaste
årens utveckling inom industrien och det ekonomiska lifvet i allmänhet
jämväl understödja det ökade krafvet på en dylik lagstiftning. Från
representanter för affärslifvet har framhållits, att Sverige visserligen har
stora naturliga resurser och goda industriella möjligheter, men att det
dock saknas flera af den moderna utvecklingens förutsättningar, och
synes därför det allmänna icke böra underlåta att vidtaga någon af de
åtgärder, som visat sig kunna främja en sund företagsamhet. Vidare har
med afseende härå anförts, att i landet väl stiftas och registreras aktiebolag
i stor omfattning, men att, vid granskning af det sätt hvarpå dessa bolag
komma till stånd, man ej sällan finner, att det sker utan tillbörlig under-
sökning vare sig beträffande företagets ekonomiska berättigande och
rentabilitet eller i afseende å dess finansiella planläggning. Och då ett
eller annat dylikt företag lyckats arbeta sig fram, fattas det ofta in-
sikter, mod och kapital för att det lofvande företaget skall kunna ut-
veckla sig till en väsentligen större affär, som eventuellt kunde tillföra
landet stora fördelar. Ett medel att befrämja företagsamheten och gifva

den hjälp i dessa afseenden har man trott sig finna genom inrättande af emissionsanstalter.

Att väl ordnade och ledda emissionsanstalter kunna genom att organisera och understödja företagsamheten vara till gagn för den allmänna ekonomiska utvecklingen synes också vara allmänt erkänt. Några sådana anstalter hafva emellertid hittills ej funnits hos oss, då man ej ansett något större behof däraf förefinnas och den uppfattningen varit rådande, att våra nuvarande banker visat sig hafva medel att genom lån och förlag lämna företagsamheten erforderligt stöd. Då emellertid lån och förlag ej kunna lämnas annat än i viss mera inskränkt omfattning, kunna bankerna dock under nuvarande förhållanden ej lämna industrien tillräckligt understöd för uppammande af nya företag eller understödjande af äldre sådana. Visserligen har under tiden efter framläggande af motionen i hufvudstaden af framstående affärsmän på skilda områden grundats ett emissionsbolag, utrustadt med ett för våra förhållanden betydande kapital och afsedt att drifva just den verksamhet, som motionärerna tillärnat åt de af dem föreslagna emissionsbanker, och vid första påseende synes ett sådant för ändamålet särskildt bildadt emissionsbolag med tillräckligt kapital och under god ledning vara lämpadt att afhjälpa hvad bankerna härutinnan brista och sålunda motionärernas syfte nås på denna väg utan någon ändrad lagstiftning. Men underkastas ett dylikt fullkomligt privat emissionsbolag jämförelse med en sådan enligt särskilda lagbestämmelser kontrollerad emissionsbank, som i motionen afses, torde från det allmännas synpunkt flera omständigheter kunna framdragas till förmån för den senare typen. Om också värdet af bankinspektionens mera formella kontroll ej får öfverskattas, torde densamma dock medföra den afsevärda nyttan, att allmänheten till följd af den föreskrifna publiciteten har tillfälle att följa och kontrollera bankens verksamhet under tillförlitlig visshet att härför uppsatta handlingar — månadsrapporter och bokslut — äro riktiga och att däri ej förekomma några vilseledande poster. Jämväl i den omständigheten att emissionsbankens ordning skall underställas Kungl. Maj:ts pröfning ligger ett betryggande skydd, äfven om man ej i koncessionen får se någon offentlig rekommendation eller garanti för bankens soliditet.

Efter hvad som sålunda anförts, kan utskottet ej undgå att ansluta sig till dem, som anse det vara en brist i vår lagstiftning, att däri saknas alla bestämmelser till reglerande af handel med aktier och finner därför på de grunder, motionärerna i sin motivering framhållit, att en aktieemissionsverksamhet med tillräckligt kapital, väl organiserad

och ställd under offentlig kontroll skulle vara till nytta för vår industri och landets ekonomi.

Men häraf följer icke med nödvändighet, att denna verksamhet bör utöfvas af banker enligt den typ, motionärerna tänkt sig, rena emissionsbanker. Det synes böra komma under öfvervägande, huruvida icke frågan kan lösas äfven på det sätt, att de af våra vanliga banker, som äga mera betydande fonder, kunde erhålla den enligt gällande lagstiftning dem förvägrade rätt att förvärfva aktier, hvarigenom tillfälle till emissionsverksamhet skulle för dem beredas. Detta system, att låta emissionsverksamheten ingå såsom en detalj af bankrörelsen är för öfrigt, såsom motionärerna själfva påvisa, med stor framgång använt i Tyskland, hvars kreditförhållanden erbjuda åtskilliga jämförelsepunkter med våra. Men, såsom i fråga om den rena emissionsbanken, inlåningen från allmänheten måste, såsom ock motionärerna förutsätta, begränsas, så lär en nödig omtanke för bibehållande af vårt bankväsendes soliditet fordra att, om en vanlig bank med obegränsad inlåningsrätt skulle erhålla rättighet att förvärfva aktier, denna rätt genom lag erhöles en sträng begränsning.

Den nuvarande bankspektören har under en nyligen hållen offentlig diskussion i förevarande ämne framhållit, att gällande banklagstiftning osökt erbjuder en sådan gräns. Där föreskrifves nämligen, att afsättning till reservfond skall med visst belopp af årsvinsten göras till dess reservfonden nått 50 procent af grundfonden, då vidare afsättning icke behöfver ske. Nu hafva emellertid åtskilliga banker skaffat sig en större reservfond än lagen fordrar, och med anledning häraf har bankspektören ifrågasatt, att det belopp, hvarmed reservfonden öfverstiger lagstadgade 50 procent af grundfonden, finge användas för förvärfvande af aktier. Skulle nu under vidriga omständigheter hela detta belopp gå förloradt, — något som knappast är sannolikt — har dock banken i behåll utom sin grundfond så stor reservfond, att någon tillökning af densamma icke af lagen kräfves. Man torde därför ej kunna påstå, att en sådan aktietrafik vore för bankens kunder äfventyrlig. Enligt hvad bankspektören i sammanhang härmed meddelade, skulle sammanlagda beloppet för bankernas aktieförväfvsrätt enligt dessa grunder uppgå till omkring 40 miljoner kronor.

För bankernas utöfvande af en dylik begränsad aktieförväfvsrätt synes olika former kunna väljas. Då man inom bankvärlden torde kunna urskilja vissa grupper af banker, hvilka stå i något närmare beröring med hvarandra, är ju tänkbart, att en sådan sammanslutning emellan dem kunde komma till stånd, att hvarje bank kunde berättigas att med

den öfverskottsfond, som skulle stå öppen för aktieförvärf, ingå såsom delägare i en gemensam emissionsanstalt, hvilken då kunde erhålla en sådan organisation och ledning, som för vinnande af fulla syftet med en dylik anstalt kan erfordras. Eller ock torde bankerna medgifvas rätt att i angifven omfattning direkt förvärfva aktier, hvilken rätt dock synes i hvarje fall endast böra tillerkännas banker med större samlade fonder.

En utredning om och under hvilka villkor rättighet att drifva handel med aktier må kunna medgifvas bolag, som äro eller blifva underkastade den för enskilda bankinrättningar — solidariska bankbolag och bankaktiebolag — gällande lagstiftning, synes emellertid böra åstadkommas genom Kungl. Maj:t.

På anförda grunder får utskottet därför med anledning af förevarande motion hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, om och under hvilka villkor rättighet att drifva handel med aktier må kunna medgifvas bolag, som äro eller blifva underkastade den för enskilda bankinrättningar gällande lagstiftning, samt till Riksdagen afgifva det förslag i ämnet, som en sådan utredning må kunna föranleda.

Stockholm den 18 april 1907.

På sammansatta banko- och lagutskottets vägnar:

JOHN RETTIG.